

Marcel Štefančič, jr.

NAJVEČJI HITI XXI. STOLETJA

Marcel Štefančič, jr.

NAJVEČJI HITI XXI. STOLETJA

UMco

Ljubljana 2022

Marcel Štefančič, jr.
NAJVEČJI HITI XXI. STOLETJA

© za besedilo: Marcel Štefančič, jr., 2022
Vse pravice pridržane.

Izdajatelj in založnik: UMco, d. d.
Zbirka Angažirano

Urednik: Samo Rugelj
Pomočnica urednika: Renate Rugelj
Fotografija na naslovnici: Borut Krajnc
Korektura: Tanja Božić
Oblikovanje ovitka in postavitev: Aleš Cimprič
Tisk: Primitus, d. o. o.
Naklada: 300 izvodov, 1. izdaja
Ljubljana 2022

V okviru določil Zakona o avtorski in sorodnih pravicah so brez pisnega dovoljenja založbe prepovedani reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, v številni fotokopiranje, tiskanje in shranjevanje v elektronski obliki. Vsebina knjige ne odraža nujno tudi stališča uredništva. Odgovornost za resničnost navedb v knjigi je na strani avtorja.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-4

ŠTEFANČIČ, Marcel, jr.

Največji hiti XXI. stoletja / Marcel Štefančič, jr. - 1. izd. -
Ljubljana : UMco, 2022 - (Zbirka Angažirano)

ISBN 978-961-7136-27-2
COBISS.SI-ID 105059843

UMco d. d., Leskoškova 12, 1000 Ljubljana
tel.: 01/520 18 39, e-pošta: urednistvo@umco.si, www.bukla.si

Vsebina

HIMNE

Kaj če Boga ni?	15
Zakaj se iz Biblije ne moremo naučiti, kaj je moralno in kaj ne	
Kako sem preživel konec sveta	31
Zakaj so žledokaliptične katastrofe nadarjenejšje od kapitalizma	
Fontana slovenskega sna	38
Zadnji dnevi kalifornijske Slovenije	
Ali bi bilo treba Cankarja sežgati?	49
Zakaj je neznosnejši, kot je bil pred stotimi leti	
Pa sem te!	66
Kako je Slavoj Žižek položil Jordana Petersona	
Vse barve noči	81
Če je ljubezen protest, potem je bila Amy Winehouse največja protestna pevka vseh časov	
Trinajst mesecev v letu	91
Kako nam je Janez Bermež zamolčal, da je pri Rainerju Wernerju Fassbinderju nastopil v eni izmed najbizarnejših glasbenih točk v zgodovini filma	
Hitler	99
Kako je preživel	

PIŠEM, TOREJ SEM

Mož, ki je preveč vedel	111
Zakaj si Taras Kermauner smrti ni mogel privoščiti	
Zakaj je treba Balzaca brati na plaži	117
Pisal je divje, razgreto, silovito, demonsko, z nepojmljivo, nepopisno, strojnično naglico – na tri dni je pokuril deset peres	
Beli črnc	129
Normana Mailerja je tako nemogoče kategorizirati kot ameriško identiteto	

Prizori iz nezakonskega življenja	138
Zakaj se zdi, da je Cankarjeve tekste pisal Shakespeare	
Igre je konec	157
Kako je J. D. Salinger svojo odsotnost prelevil v pop fenomen	
Aleš	167
Generaciji ni pustil, da bi pozabila, da je generacija	
Luč mojega življenja	171
Zakaj izgleda Lolita še bolj ilegalno kot nekoč	
Smeh v džungli	178
Louis Adamič v Los Angelesu	
Zadnji Američan	189
Gore Vidal je bil tako velik, da en sam sežig ni zadoščal	
Slovo od Berlina	201
Christopher Isherwood in kabaret 20. stoletja	
Zadnji slovenski legionar	219
Vitomila Zupana si ne bi mogli izmisliti	
En dan Ivana Denisoviča	231
Zakaj živimo le nekaj trenutkov	
Nebo nad Handkejem	245
Je umetnino res mogoče ločiti od umetnika?	
Prihodnost brez prihodnosti	259
Zakaj nas je Ray Bradbury tako odlično napovedal	
Tako je to!	269
Kurt Vonnegut in zakaj je mogoče vse trenutke zgodovine videti hkrati	
»Zakaj bi se imeli fajn, če nam ni treba?«	277
Življenje v času pandemije in tretje Janševe vlade	
Satanski stih	288
Zakaj je na smrt obsojene romane nemogoče razumeti	
Ljubezen je hladnejša od smrti	296
Zakaj je Žižkova Antigona ultimativna pravna slovesnost	

Gonzo	309
Kako je bilo osvobojeno pisanje	
Aporije časa	317
Zakaj ne vemo, kaj pišemo	
Zakaj so knjige tako debele	325
Pisec mora bralca prepričati, da je roman nujno tako dolg – in da ni bilo druge možnosti	
Izganjalec hudiča	341
V vrtincu moralne panike in kulturne vojne	

TRIP

Na ostrini britve	357
Kako Ameriko prebereš, ko jo prepotuješ	
Majakovski v Ameriki	364
Zakaj je absolutno moral potovati	
Steinbeck v Sovjetski zvezi	373
In kako je tam našel Ameriko	
Neznosna fascinantnost alternative	380
Kako je Nikita Hruščov na turneji po Ameriki zasenčil republikanskega ameriškega predsednika in izvolil Johna F. Kennedyja	
Peklenski asfalt	392
Največji road movie vseh časov	

VSI DRUGI SE IMENUJEJO FILM

Sanje o filmu	405
Kako je Cankar odkril film	
Bilo je nekoč v Baški grapi	423
O ljudeh, ki jih je rodil film	
100 let samote	433
Kako je bil Kirk Douglas nič in kako je postal vse	

Zadnji dnevi Františka Čapa.....	445
Kako je posnel Vesno in potem živel s posledicami	
Maškarada.....	456
Kako je Boštjanu Hladniku uspelo v globokem socializmu posneti najradikalnejši slovenski film vseh časov	
Zadnja boginja	466
Kako je Lauren Bacall zapeljala celo papeža Pija XII	
Avtocesta v postelji.....	477
Življenje Sloge, kina, ki je šel do konca	
Mačka na vroči pločevinasti strehi.....	492
Kako je Elizabeth Taylor zakoličila novodobno kulturo resničnostnih šovov	
Fatalka iz Divače	502
Kako je Ida postala Ita	
Državljan Welles.....	513
Kako je Orson Welles posnel najboljši film vseh časov in potem do smrti delal vse, da ne bi posnel boljšega	
Velika pojedina.....	524
Kako je Spielbergovo Žrelo poskrbelo, da je film postal prevelik, da bi lahko propadel	
Vincijev selfie	534
Najboljše tri minute v zgodovini slovenskega filma	
Darth Vader je naš oče!	542
Kako se je Vojna zvezd prelevila v globalni fenomen – in zakaj demokracije vedno stopijo na Temno stran	
Teško je biti Bog.....	553
O fantu, ki so se mu izpolnile vse želje, vse fantazije in vse sanje	
Ko film gleda gledalce.....	565
Quentin Tarantino in atentat na zgodovino	
Doba kratkih stikov	577
Filmska življenja Jerneja Šugmana	
V spremstvu moških	594
Zakaj Seks v mestu dela eno, govori pa drugo	

Tri ženske	602
Kako happy end žensko, ki je, spremeni v žensko, ki je ni	
Mož, ki je preveč videl	611
Utopije Vilka Filača	

BESEDILO IN GLASBA

Bob Dylan v Avignonu	621
Koncert krščanske glasbe na evropskem Altamontu	
Hotel California	634
Eaglesi v Los Angelesu	
Čarobni dotik	650
Neil Young v živo	
Mož, ki je padel na Zemljo	670
A lahko David Bowie, Orlando naše dobe, prosim, ostane enigma	

ŠPORT IN ŠAH

Angeli zgodovine	689
Pripovedi o rečeh, ki v Sloveniji izginjajo	
Maša 21. stoletja	697
Kaj bi na neoliberalni karneval rekel Marjan Rožanc	
Največji	705
Kako je Muhammad Ali postal film, duh in kost	
Slovenski nogomet in duh antične tragedije	713
Kako nas vidi Aristotel	

FAŠIZEM

Kaj če Hitlerja ne bi bilo	727
Fantazije o boljši in superiornejši preteklosti od dejanske	
Boj s Hitlerjem	759
Mein Kampf v slovenščini	

»Dva milijona smo jih pospravili!«	768
Življenje in smrt Odila Globočnika, Hitlerjevega menedžerja smrti	
Dečki iz Evrope	779
Neznosna lahkost fašizacije literarnih genijev	
»Nisem pošast!«	794
Hannah Arendt in banalnost zla	
Triumf volje	805
Leni Riefenstahl, Hitlerjeva najljubša režiserka	

MARX IN ANTIKOMUNIZEM

Kdo hudiča je ta Marx	823
In zakaj je še vedno tu	
Minuta za umor	840
Kako je nastal Kapital – in zakaj je Marx z njim za vedno pokopal kapitalizem	
Ameriški sen	853
Talilni lonec nacij in ideologij	
Okupacija Amerike	869
Zakaj antikomunisti tako uživajo v impersoniranju komunizma	
Nenavadni primer Matta Cvetiča	880
Vzpon in propad ameriškega Slovenca, ki je ovadil tisoč komunistov	

KAPITALIZEM

Črne knjige kapitalizma	893
Koliko ljudi je umrlo pod kapitalizmom	
Katastrofe prostega trga	912
Zakaj kapitalizem nujno potrebuje politični teror in zakaj je neoliberalizem v resnici neostalinizem	
Dolg	931
Zakaj ga je treba odpisati	

Za noben denar	942
Zakaj bi morali takoj potegniti ločnico med tem, kar sodi na trg, in tem, kar nanj ne sodi	
Neoliberalna država	948
Kako nas resničnostni šovi pripravljajo na življenje v neoliberalni državi	
Sončni krik	959
Zakaj je ekonomska neenakost slabša za vse – in zakaj je ekonomska enakost boljša za vse	
Konec spanja	969
Zakaj bomo ob vitki državi dobili tudi vitko spanje	
Delo v času Amazona	978
Zakaj skušajo spremeniti »notranjost« zaposlenih, ne pa neoliberalnega ekonomskega sistema, ki zaposlene spreminja v depresivne kupe nesreče	
Dajmo priložnost žrebu	997
Svetli, a zamolčani temelj demokracije	
Visoki stroški večnosti	1008
Koliko ljudi bo moralo umreti, da bodo elite živele večno	
 OČETOV NAŠIH KRASNA DELA	
Črna koža, bele maske	1027
Nelson Mandela in zakaj vlak zgodovine ne stoji na vsaki postaji	
Janez Janša®	1037
Kako v Sloveniji ustvariš celostno umetnino	
Kobalova verzija	1048
Petdeset odtenkov plagijata, v katerem je dovolj materiala za originalni stand-up	
 GRAND FINALE	
Življenje si zasluži, da ga izgubimo	1063
George Carlin, kralj stand-upa	

KAJ ČE BOGA NI?

Zakaj se iz Biblije ne moremo naučiti, kaj je moralno in kaj ne

Predstavljajte si, da ste v tujem mestu, da je noč in da se vam v kaki zakotni ulici približuje večja skupina moških – mar se ne bi počutili bolj varne, če bi vedeli, da ti moški prihajajo od maše? S tem vprašanjem je malo pred 11. septembrom 2001 razvpitega Christopherja Hitchensa, tedaj še ameriškega levičarja britanskega rodu, na neki okrogli mizi o veri, religiji in Bogu izzval še bolj razvpiti Dennis Prager, ameriški radijski konservativec.

Okej, pa pogledjmo. Hitchens je najprej pomislil, kako varnega bi se počutil v Belfastu, kjer se že leta koljejo katoličani in protestanti. Bi se v Belfastu počutil bolj varnega, če bi vedel, da skupina moških, ki se mu ponoči približuje, prihaja od maše? Ne. Kaj pa v Mumbaju, eks Bombaju, kjer se že leta žrejo hindujci in muslimani? Bi se ponoči v kaki zakotni ulici počutil bolj varnega, če bi vedel, da skupina moških, ki se mu približuje, prihaja od molitve? Ne. Kaj pa v Bejrutu, kjer se že leta pobijajo kristjani in muslimani, v Colombu, kjer se že leta pobijajo budisti in hindujci, ali v Bagdadu, kjer se že leta pobijajo suniti in šiiti? Bi se ponoči počutil bolj varnega, če bi vedel, da moški prihajajo ravno od molitve? Ne, ne in ne.

Ko so nekaj dni kasneje, 11. septembra, džihadisti ugrabili potniška letala in z njimi razstrelili Svetovni trgovinski center, se je izkazalo, da so prišli ravno od maše. Malo je verjetno, da bi se počutil varnega v Teheranu, če bi vedel, da se mu približuje skupina moških, ki ravno prihaja od maše – v Iranu je na glavo Salmana Rushdieja, avtorja »bogokletnega« romana Satanski verzi, še vedno razpisana nagrada, tistemu, ki ga bo likvidiral, pa je še vedno obljubljena tudi brezplačna vozovnica v

raj. To, da so Vatikan, canterburyjski nadškof, newyorški nadškof in glavni izraelski rabin leta 1989 do ajatole Homeinija, ki je izrekel fatwo, pokazali preveč razumevanja, je za Pragerjevo vprašanje le še slabše.

Z eno besedo, Christopher Hitchens v svoji kontroverzni knjigi *Bog ni velik* (2007) najde kopico mest, v katerih se ne bi počutil varnega, če bi vedel, da večja skupina moških, ki se mu ponoči približuje v kaki zakotni ulici, prihaja od maše.

Njegov sklep je razumljiv: »Religija vse zastruplja.« V imenu Boga so padli budistični kipi v Afganistanu. V imenu Boga so divjale križarske vojne. V imenu Boga je blaznela inkvizicija. V imenu Boga so se nad južno Ameriko znesli konkvistadorji. V imenu Boga je cvetel antisemitizem. V imenu Boga je striček Sam poklal Indijance. V imenu Boga sta ameriška pastorja Pat Robertson in Jerry Falwell oznanila, da je bil 11. september kazen za sekularnost, homoseksualnost in abortus, ki jih Amerika tolerira. V imenu Boga je Bush napadel Irak. V imenu Boga so bili spolno zlorabljeni mnogi otroci. V imenu Boga so domobranci prisegli Hitlerju. V imenu Boga je Vatikan podpiral fašizem Anteja Pavelića, Benita Mussolinija in Francisca Franca. V imenu Boga je grška ortodoksna cerkev blagosloвила grško vojaško hunto. V imenu Boga je irski predsednik Eamon de Valera nemški ambasadi izrekel sožalje ob smrti Adolfa Hitlerja. V imenu Boga je cerkev med II. svetovno vojno nacistom razkrila genealogije svojih faranov. V imenu Boga je Vatikan po II. svetovni vojni nacistične vojne zločince švercal v Južno Ameriko. V imenu Boga so katoliški duhovniki in nune v Ruandi Tutsije predali genocidnim Hutujem. V imenu Boga so verski firerji v Nigeriji cepivo proti otroški paralizi razglasili za del mednarodne zarote proti muslimanom. V imenu Boga je kardinal Alfonso Lopez de Trujillo oznanil, da so kondome skrivaj mikroskopsko preluknjali, da bi vernike okužili z aidsem. V imenu Boga je kardinal Wamala izjavil, da bi morali ženske, ki raje umrejo za aidsem, kot pa da bi uporabljale kontracepcijo, razglasiti za

mučenice. V imenu Boga Jehove priče ne pustijo, da bi njihovi otroci dobili transfuzije krvi. V imenu Boga obrezujejo deklice in dečke. V imenu Boga je Tom Coburn, senator iz Oklahome, za doktorje, ki opravljajo abortuse, zahteval smrtno kazen. V imenu Boga je Jim DeMint, senator iz Južne Karoline, oznanil, da samske ženske ne bi smele biti učiteljice. V imenu Boga je Busheva administracija odklonila pomoč mednarodnim organizacijam, ki zagovarjajo žensko pravico do izbire. V imenu Boga so v Ameriki in Južni Afriki zaslužnili črnce. V imenu Boga je nadškof James Ussher oznanil, da je Zemlja nastala 22. oktobra 4004 pred našim štetjem, in to ob 18.00. In seveda, v imenu Boga je padel Svetovni trgovinski center.

Ironija je kakopak v tem, da verniki vsakič, ko se v imenu Boga zgodi kako grozodejstvo, kak zločin ali pa kaka norost, takoj oznanijo, da to, kar se je zgodilo, nima nobene zveze s pravo vero, ampak da je šlo le za »popačenje« vere. Družba potem religiji in Bogu vedno pogleda skozi prste: Religija ni nič kriva – problem so ekstremisti, ki vero izkrivljajo! Vprašanje, kako to, da družba religiji in Bogu vedno znova pogleda skozi prste in kupi zgodbo o »miroljubnosti« in »nedolžnosti« religije, pa ne žre le Hitchensa, ampak tudi mnoge druge avtorje kontroverznih knjig o Bogu in religiji – ameriškega fizika in astronoma Victorja J. Stengerja v knjigah *Je znanost našla Boga?* (*Has Science Found God?*, 2003) in *Bog – spodletela hipoteza* (*God: The Failed Hypothesis: How Science Shows That God Does Not Exist*, 2007), ameriškega reporterja Chrisa Hedgesa v knjigi *Ameriški fašisti* (*American Fascists: The Christian Right and the War on America*, 2006), ameriškega filozofa Daniela Dennetta v knjigi *Premagovanje uroka* (*Breaking the Spell: Religion as a Natural Phenomenon*, 2006), ameriškega pisca Sama Harrisa v knjigah *Konec vere* (*The End of Faith*, 2004) in *Pismo krščanski naciji* (*Letter to a Christian Nation*, 2006) in britanskega evulucijskega biologa Richarda Dawkinsa v knjigi *Bog kot zabloda* (*The God Delusion*, 2006).

Da se religiji vedno pogleda skozi prste, je še toliko bolj čudno, ker že same »svete knjige« izgledajo kot pozivi k nasilju, k »svetemu« nasilju – k nasilju v imenu Boga. Spomnite se le Biblije, v kateri najdete upravičevanja trgovine z ljudmi, etničnega čiščenja, genocida, sužnjelastništva, pokolov, prezira do žensk, homofobije, maščevanja, krvoločnosti, sadizma, infanticida ipd.: Bog da pobiti vse egipčanske prvorojence in pokrasti vse egipčansko premoženje, ljudi kaznuje s potopi in drugimi katastrofami, zgazi Sodomo in Gomoro, Abrahama prepričuje, naj žrtvuje svojega prvorojenca Izaka, očete a la Lot sili v prostituiranje svojih hčera, Mojzesa podžge, da pokonča vse Midjance, vključno z otroki (razen deklet, ki so še device), in požge vsa midjanska mesta, porušiti da Jeriho in pokončati vse živo, tudi Hetejce, Amorejce, Kanaance, Perizejce, Hivejce in Jebusejce, smrtno kazen pa predpiše za preklinjanje staršev, prešuštvo, spolne odnose z mačeho ali snaho, homoseksualnost, sodomijo, bogokletnost, čaščenje konkurenčnih bogov in delo na sabat.

Najbolj fanatični in najbolj dobesedni izvršitelj njegove volje je Mojzes, ki je svetopisemski Osama bin Laden – oh, ali pa, še bolje, svetopisemski mula Omar, prvi taliban v zgodovini sveta. Ni kaj, temu Bogu in temu Mojzesu se je bolje izogniti. Biblija je popolna grozljivka, čisti horror show. Sporočilo Biblije je itak enako sporočilu vsake grozljivke: seks ne – ubijanje da! A po drugi strani, nič ni bolj seksualnega od verskega zapeljevanja – in spreobrnitve. Kar ve vsak otrok.

Če upoštevate še druge motnje religije – recimo to, da se vmešava v življenje vernikov, heretikov in pripadnikov drugih religij, da prede o raj, ki nas čaka na drugem svetu, oblast pa hoče na tem svetu, da ne zaupa svojim lastnim pridigam in oznanilom, saj ne dopušča sobivanja različnih ver, da oznanja ljubezen, toda tistim, ki se nočejo spreobrniti, obljublja pekel, da vzpodbuja fanatizem in kult smrti, da tistim, ki ubijajo v njenem imenu, obljublja brezplačno vozovnico v raj, da je

perverzno obsedena z devištvom, represijo, cenzuro, grehom, pokoro, žrtvovanjem, križem, sadomazohizmom, krvjo, nalažanjem nemogočih nalog (ne smeš imeti »nečistih misli«), mučenjem mrtvih, vonjem po ožganem mesu in Jezusom, ki ga morajo otroci ljubiti bolj kot svoje starše in ki ga morajo starši ljubiti bolj kot svoje otroke, da vernike straši z napol pornografskimi vizijami peklenških muk, ki čakajo grešnike in nevernike, da stalno opeva svojo superiornost in svojo izvoljenost, da se prav po otročje veseli Apokalipse in uničenja sveta, da časti Vsemogočnega, ki ima to čudno potrebo, da se maskira v »goreči grm«, in ki se, pravi Hitchens, »najraje prikazuje nepismenim in kvazizgodovinskim posameznikom, in to v pustinjah Bližnjega vzhoda, ki so bile pred tem že dolgo prizorišče idolatrije in vraževerja ter pogosto nastlana s starodavnimi prerokbami,« da slavi »zapovedi«, ki so za sodobno pravno državo povsem neuporabne, in da računa na publiko, ki je voljna v času »verskega zanosa« izgubiti spomin in občutek za realnost – se lahko povsem upravičeno vprašate: ali so norosti, ki jih počnejo v imenu Boga, res le »popačenja« vere? Vernikov očitno ne moti, da je Biblija napisana natanko tako, kot da Bog ne obstaja.

Ali so norosti, ki se dogajajo v imenu Boga, res le »popačenja« vere, se lahko vprašate tudi, ko pomislite, da vernikov ne moti, da v Bibliji nič ne štima in da so evangeliji, na katere se najraje sklicujejo, nastali dolgo po domnevnem križanju, da se avtorji evangelijev ne strinjajo o ničemer bistvenem (niti o maziljenju Jezusa niti o njegovem krstu niti o pridigi na Gori niti o Judovi izdaji niti o desetih zapovedih ipd.), da so moralne koncepte prepisali iz drugih »svetih knjig« in od drugih civilizacij, da so Jezusovo življenje prilagajali »prerokbam« Stare zaveze, da se preverljive prerokbe niso nikoli izpolnile (Damask je ostal mesto, Hazorja ni opustošilo, Nil ni presahnil, Egipt ni bil nikoli 40 let nenaseljen ipd.), da se za natančnost, koherentnost in avtentičnost niso menili (Davida, Solomona, Herodovega pomora otrok, Jezusove usmrtilve, masovnega eksodusa in blodenja po

puščavi, bitke v Kanaanu, rušenja Jerihe, osvojitve Obljubljene dežele in podobnih reči zgodovina ne pomni), da datumov niso poznali in da so bili geografsko splošni in približni (Nazaret mutira v Betlehem), tako da, pravi Hitchens, ne veš, kaj je bolj srhljivo: to, da verniki še vedno verjamejo v »razodetja«, ki so v času nastanka služila kratkoročnim potrebam, ker jih je pač potreboval neki lokalni teokrat, kralj ali »diktator«, da bi lažje legitimiral svoje početje in discipliniral svoje podanike, ali to, da se ljudje še vedno koljejo zaradi nekega povsem lokalnega, tako rekoč vaškega spora, do katerega je prišlo pred nekaj tisoč leti v neki popolni vukojebini?

Kako naj norosti, ki se dogajajo v imenu Boga, veljajo le za »popačenja« vere, če pa »popačenja« vere najdete že v sami Bibliji? Biblija je preživela prav zaradi »popačenj« vere. Ali bolje rečeno: Biblija je kljub vsem tem protislovjem, kljub vsej tej nekoherentnosti in kljub vsej tej šibki argumentaciji preživela zato, ker so lahko kristjani, pravi Hitchens, »donedavna sežgali ali pa utišali vsakogar, ki je zastavljal neprimerna vprašanja«.

Verska prepričanja je bilo treba spoštovati kratko malo zato, ker so bila verska. In to je to, kar zmrazi Dawkinsa, Hitchensa, Harrisa in Stengerja: da je še vedno tako! Da je torej treba verska prepričanja še vedno spoštovati kratko malo zato, ker so verska. Religije so se v preteklosti obnašale barbarsko, pravi Hitchens, »v modernih družbah pa lahko patetične sledi tega vidimo v poskusih religije, da bi si zagotovila kontrolo nad izobraževanjem, da bi se izvzela plačevanju davkov ali da bi vsilila zakonodajo, ki ljudem prepoveduje žaljenje njenega vseмогоčnega in vsevednega božanstva ali celo preroka.«

Dawkins – v prevodu Maje Novak – pravi: »Nadvse razširjena domneva, s katero soglašajo tako rekoč vsi v naši družbi, vključno z neverujočimi, je ta, da je mogoče verska prepričanja užaliti lažje od drugih in da jih je treba zato varovati z nenormalno debelim obzidjem spoštljivosti, ki bistveno presega spoštovanje, kakršnega vsak človek dolguje kateremukoli sočloveku.«

Če od vernika zahtevamo, naj upraviči ali pa argumentira svojo vero, bo rekel, da kršimo njegovo versko svobodo. Sovraštvo mora »zgolj dokazati, da je versko, pa nič več ne velja za sovraštvo.« Verniki lahko šikanirajo in diskriminirajo homoseksualnost, ker to počnejo iz »verskega prepričanja«. Če jim rečete, da je to narobe, rečejo, da jim jemljete pravico, da so kristjani. Sadističnih obrezovanj dečkov in deklic ne sankcionirajo, ker gre za »verske obrede«. Pedofilske duhovnike pred zakonom ščitijo, ker so »posvečena« bitja. Cerkvi davkov ni treba plačevati, ker gre za »versko skupnost«. Verne skupnosti lahko preživijo na račun manj vernih, ker so »verne«.

Sekularna družba, ki o »svetih« in »božanskih« praksah ne more in ne sme soditi, gre v toleranci in spoštovanju vere celo tako daleč, da sodobne verske vojne – tisto v Iraku, tisto na Severnem Irskem, tisto v Bosni, tisto na Bližnjem vzhodu ipd. – razglša za etnične. Kar nas pripelje do temne strani tistega »verska-prepričanja-je-treba-spoštovati-ker-so-verska«. Ali kot pravi Dawkins: »Če ta ali oni oznani, da je tako ali drugačno prepričanje del njegove vere, je spričo globoko zakoreninjene šege preostanek družbe primoran brez nadaljnjih vprašanj to prepričanje spoštovati; spoštovati vse do dne, ko privede do pošastnega pokola, kakršni so bili uničenje Svetovnega trgovinskega centra in londonski ali madridski bombni napadi.«

Terorizem je zakrivila »vera sama po sebi, ne verska skrajnost, ki ni nikakršna strahotna, popačena oblika prave, spodobne religije«. Učenje zmerne vere sicer »ni ekstremistično samo po sebi, vseeno pa kar kliče po nastanku ekstremizma.« Vernikov tega, da bodo za dejanja, ki jih počnejo v imenu Boga, nagrajeni v nebesih, ne učijo verski skrajneži, ampak »dostojni, prijazni, pravoverni verski učitelji«.

In tudi krščanstvo – podobno kot islam – uči, »da je brezprizivna, slepa vera vrlina.« Kar pomeni: »Ni vam treba zagovarjati tistega, v kar verujete.« Ne, norosti, ki se dogajajo v imenu Boga, niso le »popačenja« vere: »Kako lahko pride do popačenja

vere, če vera, za katero ni nikakršne objektivne utemeljitve, nima nikakršnih oprijemljivih standardov, ki bi jih bilo mogoče popačiti?«

Ni čudno, da je francoski matematik in filozof Blaise Pascal že v 17. stoletju ugotovil: »Ljudje nikoli ne delajo zla tako temeljito in s takim navdušenjem kakor takrat, ko to počnejo zaradi verskih nazorov.« Toda tu se običajno zgodi nekaj hecnega. Ko namreč krščanskim ideologom omenite, da je z religijo in »svetimi knjigami« nekaj hudo narobe, če so se v imenu Boga dogajale take norosti in taka grozodejstva, takoj odvnejo: Že res, toda ne pozabite, da so ateisti zagrešili še hujše zločine! In potem s prstom pokažejo na Hitlerja in Stalina.

Kar je problem: prvi v resnici sploh ni bil ateist – drugi pa je bil falirani semeniščnik. Toda cerkvena logika »že, že, kaj pa Stalin in Hitler« ni le absurdna, ampak tudi perverzna. Prvič, Hitlerja je zgodovina tako porazila, da se je raje kar sam ubil, in drugič, od stalinizma so se že zdavnaj distancirali vsi, celo sami stalinisti. Civilizacija se je fašizmu in stalinizmu odločno odrekla – in ju obsodila. Se je cerkev distancirala od cerkve? Se je cerkev odrekla cerkvi? Je cerkev obsodila cerkev? Še huje, ko cerkvi očitaš pretekla grozodejstva, ima vedno pripravljen diamatski odgovor: Že res, da je cerkev počela to in to, toda tistega časa ne smemo ocenjevati z današnjimi merili! Ali pa: Tisto so bili povsem drugačni časi? Z eno besedo: cerkev svoje preteklo početje vedno relativizira. Si predstavljate, da bi relativizirali to, kar je počel Hitler, in rekli: Že res, da je dal pobiti 6 milijonov Judov, toda morate ga razumeti – tisto so bili drugačni časi! Nepredstavljivo.

Že res, kaj pa Stalin in Hitler? Že res, kaj pa totalitarizmi? Cerkev je zelo hitra pri obsojanju totalitarizma. Prehitra. Vprašajmo drugače: koliko bi zgrešili, če bi v veri videli le, pravi Hitchens, »željo po grozljivi obliki benevolentne in nespremenljive diktature«? Le zakaj ne? Obe doktrini, totalitarna in cerkvena, namreč temeljita na istih rečeh:

- na »razodetjih« absolutne avtoritete,
- na glorifikaciji popolnega, nezmotljivega, vsemogočnega, vsevednega in vsevidnega vodje, ki ma odgovore na vsa vprašanja,
- na brezprizivni zaljubljenosti v velikega Vodjo,
- na dekretih in transmisijah,
- na zastraševanju,
- na »izvirnem grehu« (vsakdo je kriv),
- na strogem kaznovanju,
- na zadajanju bolečine,
- na spovedovanju,
- na zakonih, ki jim je nemogoče slediti,
- na sadomazohizmu in torturi,
- na indoktrinaciji,
- na slepi veri,
- na denuncianstvu,
- na nadzorovanju,
- na maščevanju,
- na rigidnem obvladovanju vzgoje in izobraževanja,
- na šikaniranju »zunanjih sovražnikov«,
- na tišanju »notranjih sovražnikov«,
- na »svetih knjigah«,
- na cenzuriranju knjig,
- na dogmah,
- na montiranih sodnih procesih,
- na beatifikaciji in mumificiranju mrtvih poglavarjev,
- na egalitarističnem omejevanju svobode in zasebnosti.

Razlika je le v tem, da v totalitarizmu heretike zamenjajo disidenti. Ni čudno, da se je fašizem najhitreje in najbolj prijel prav v katoliških deželah (Italija, Španija, Portugalska, Hrvaška ipd.), še toliko bolj, ker so bili totalitarni režimi po svoji naturi religiozni. Stalinizem nič manj, le da je cerkev impersoniral na sekularen način. Ali bolje rečeno: samoglorifikacija totalitarnih

režimov je imela status verske ekstaze. Razlog več, da lahko v cerkvi vidimo zadnjo »silo kontinuitete«.

Napaka komunizma torej ni bila v tem, da je zatiral cerkev, ampak v tem, da jo je skušal zamenjati. Patetične sledi totalitarne preteklosti lahko vidimo v infiltraciji cerkve v državo, ali kot bi rekel Hitchens, »v poskusih religije, da bi si zagotovila kontrolo nad izobraževanjem, da bi se izvzela plačevanju davkov ali da bi vsilila zakonodajo, ki ljudem prepoveduje žaljenje njenega vsemogočnega in vsevednega božanstva ali celo preroka,« na drugi strani Atlantika – v bolj skrajni in bolj direktni obliki – pa v poskusih dominionistov, ekstremnih krščanskih fundamentalistov, da bi Ameriko spremenili v totalitarno teokracijo, ali kot pravi Hedges, v »krščanski fašizem«.

Krščanski fundamentalisti, ki žgejo v najmanj pismenih in najbolj socialno ogroženih predelih Amerike, kjer vernike, marginalizirane žrtve kompleksnih družbenih procesov, kot so restrukturacija trga, outsourcing, recesija, revščina, socialna neenakost ipd., tolažijo z nekompleksnimi verskimi formulami ter simulacijami varne skupnosti in občutka pripadnosti (še več, ljudi, ki nimajo ničesar, strašijo s komunizmom), trdijo, da je treba Ameriko vrniti Jezusu, ker da je bila ustanovljena kot krščanska dežela, pa četudi je dobro znano, da so se ameriški ustanovni očetje cerkvi in religiji posmehovali in da ameriška ustava – tako kot slovenska – ne omenja niti Boga niti Jezusa niti krščanstva niti desetih zapovedi.

V imenu Boga so ljudje počeli – in še vedno počnejo – srhljive, gnusne, nore, neizrekljive reči. In počeli so jih tako divje, tako fanatično, tako histerično, tako ekscesno in tako brezkompromisno, kot da bi skušali s tem dokazati, da Bog res obstaja. V Njegovem imenu ubijam, torej obstaja! Pobjanje v imenu Boga se je prelevilo v ultimativni dokaz, da Bog obstaja. Fundamentalisti v Ameriki kot dokaz za obstoj Boga zadnje čase ponujajo »inteligentni načrt«, ki pa je le prepakirana verzija starega kreacionizma, slovenskega »verouka«.

Kaj uči kreacionizem, veste: da je evolucija laž in da je svet ustvaril Bog, in to v šestih dneh, da je Geneza kronologija nastanka sveta, da je Zemlja stara manj kot 10.000 let, da so vsi predzgodovinski fosili, ki so jih našli, v resnici nastali med veliko povodnijo, ki jo popisuje Geneza, da sta bila Adam in Eva zgodovinski osebi in da so bili na Noetovi barki tudi dinozavri. Človek in dinozaver sta bila sodobnika. Jasno, T-Rex je bil vegetarijanec – tiste srhljive čekane je imel le zato, da je lažje jedel lubenice. Spielbergov Jurski park je zato blasfemija: ker hoče T-Rex požreti Adama in Evo.

Ali kot pravi Hitchens: »Tu lahko še enkrat vidimo orjaško človeško zmoto, ki navdaja našo zgodbo o 'Genezi'. Kako lahko v enem odstavku dokažemo, da te knjige ni napisal Bog, ampak nevedni človek? Človeku je dano gospostvo nad vsemi zvermi, ptiči in ribami, toda dinozavrov, plezozavrov in pterodaktilov ta knjiga ne omenja, ker njeni avtorji še niso vedeli za njihov obstoj. Tudi vrečarji niso omenjeni, ker Avstralije – naslednje kandidatke za 'Raj' – tedaj še ni bilo na zemljevidu. In kar je najbolj pomembno, človeku v Genezi tudi ni podeljeno gospostvo nad mikrobi in bakterijami, ker obstoj teh nujnih, a nevarnih bitij še ni bil znan.«

»Odkritje človekovih prednikov, DNK in anatomskih povezav med človekom in drugimi živalmi (in celo rastlinami) ter uporaba živali v medicinskih raziskavah sta ovrгла hipotezo o Bogu, ki da je ustvaril človeka kot posebno življensko obliko. Sledi fosilov, obstoj prehodnih vrst in aktualno laboratorijsko opazovanje evolucije so ovrgli hipotezo o Bogu, ki da je različne 'rodove' ali vrste življenskih oblik ustvaril naenkrat in jih potem pustil nespremenjene,« pravi Stenger, ki dodaja: »Samo pomislite: zakaj bi neskončno mogočni Bog potreboval 6 dni za kreacijo sveta? Mar ne bi moral biti sposoben vse ustvariti v enem samem trenutku? In zakaj bi moral počivati, ko bi vse opravil?«

Krščanski fundamentalisti so se trudili, da bi kreacionizem vpeljali v šole, ker pa so se pri tem – tako v javnosti kot na

sodiščih, ki so obravnavala njihove zahteve – zelo osmešili, so kreacionizem leta 1991 zakamuflirali v teorijo »inteligentnega načrta«, ki pravi, da so konstante in fizikalni zakoni tako »uglašeni«, da niso mogli nastati po naravni poti, da počasni proces evolucije ni mogel ustvariti kompleksnosti življenja in da je »nezvedljivo kompleksnost« življenja, recimo človeškega očesa, imunskega sistema ali pa flagelarnega rotacijskega pogona pri bakterijah, nemogoče pojasniti z evolucijo, ampak le z »inteligentnim načrtom«.

Ali natančneje: kreacionisti, ki Boga običajno izpustijo, da bi izgledali bolj resno in znanstveno, in ki hlinijo znanstvenike, da bi diskreditirali znanost, v evoluciji najdejo reči, ki jih znanosti še ni uspelo zadostno pojasniti, in jih razglasijo za »vrzeli«, ki da so neznanega, skrivnostnega izvora – pač produkt »inteligentnega načrta«. Problem zagovornikov »inteligentnega načrta« je v tem, pravi Hitchens, da nam niti enega samega koščka naravne zgodovine ne pojasnijo bolje kot teorija evolucije. Kaj pa poveš o vrzeli v naravni zgodovini, če rečeš, da je božje delo? »Ne potrebujemo več Boga, da bi nam pojasnjeval reči, ki niso več skrivnostne,« pravi Hitchens.

Ko je Charles Darwin leta 1859 objavil knjigo Nastanek vrst (*On the Origin of Species*), je cerkvi in drugim dobesednim bralcem Biblije vzel veliko manevrskega prostora: ko je namreč s teorijo evolucije in naravnega izbora dokazal, da je človek produkt evolucije, ne pa Boga, je en passant tudi dokazal, da je smrt neizogibna, da ponovno vstajenje ni mogoče, da čudežev ni, da nebesa ne obstajajo, da z drugim prihodom Jezusa Kristusa ne bo nič in da je veselje moralno nevtralnno.

In potem je šlo dokazom za obstoj Boga le še na slabše: bolj ko je znanost zapolnjevala »vrzeli«, manj je bilo dela za Boga. Zato po svoje niti ne preseneča, da je Francis Collins, eden izmed vodilnih ameriških genetikov, sicer vodja Projekta človeškega genoma, ki se ne more sprijazniti s tem, da je morala le stranski produkt evolucije, in ki se mu zdi vera v Boga spričo

odkritja človeškega genoma bolj racionalna kot kdajkoli, v Govorici Boga (The Language of God, 2007) teorijo »inteligentnega načrta« pripeljal do logičnega teološkega zaključka: vero skuša spraviti z znanostjo.

Collins ni kreacionist ali pa zagovornik »inteligentnega načrta«, ki v evoluciji najdeva »vrzeli«, ampak znanstvenik, ki verjame v evolucijo, teorijo relativnosti, kvantno mehaniko in Big Bang. Toda prav elegantna kompleksnost DNK, molekul ipd. mu dokazuje, da Bog obstaja – v tej eleganci vidi potrditev obstoja Boga. Pri tem seveda pozablja, da se nam zdi to elegantno le zato, ker smo svoj estetski čut v vseh teh letih tako razvili, da se nam to lahko zdi elegantno. Ali kot pravi Stenger: »Religija je verjetno kulturna ideja, ki se je razvila s pomočjo naravnega izbora, ker je zagotavljala preživetje – na podoben način so nastali semaforji.«

Ironija je v tem, da se Collins pri svojem »revolucionarnem« spravljanju znanosti in vere ujame v vse dobro znane teološke in teistične sofizme: prvič, ne verjame, da bi lahko narava ustvarila samo sebe, očitno pa verjame, da je Bog ustvaril samega sebe, drugič, vesolja si ne zna predstavljati brez »vzroka«, toda ob tem pozablja, da so »dogodki« na atomski in subatomski ravni brez vzroka, in tretjič, v Big Bangu vidi potrditev »čudovite alegorije« iz Geneze, pri tem pa spregleda, da je Big Bang ravno zanikanje Geneze – Biblija govori o Bogu, ki je ustvaril svet in potem ostal usmerjevalec prometa, tako da je vnaprej vedel za vsako človeško potezo, Big Bang pa nima nobene zveze s takim Bogom.

Poleg tega znanost ne pravi, da pred Big Bangom ni nič obstajalo, še najmanj kak nadnaravni vzrok, ampak dopušča možnost, da je vesolje s pomočjo kvantnih fluktuacij nastalo iz vesolja, ki je obstajalo pred tem vesoljem. In četudi bi obstajala teorija, da je vesolje nastalo po naravni poti »iz nič«, bi bilo to še vedno bolj logično od hipoteze o Bogu – kot je namreč pokazala teorija Big Banga, za nastanek vesolja ni bila potrebna nobena kršitev fizikalnih zakonov, kar bi se zgodilo, če bi vesolje ustvaril Bog.

Če rečeš, da je nekaj ustvaril Bog, s tem ničesar ne pojasniš. »Bog načrtovalec ne more biti razloga za organizirano kompleksnost sveta, saj bi moral biti vsak bog, ki bi bil sposoben karkoli načrtovati, sam tako kompleksen, da bi bilo treba na enak način pojasniti tudi njega,« pravi Dawkins. Če bi Bog že ravno obstajal, potem bi bil tudi sam le produkt evolucije.

Ergo: Collins skuša znanstveno dokazati obstoj Boga. »Bog Biblije je tudi Bog genoma.« Ha: Bog je ustvaril znanost, da bi ga lažje razumeli. Collins zveni kot konspirolog, ki skuša dokazati obstoj zunajzemeljskih bitij, pri čemer se sklicuje tudi na znano frazo fizika Freemana Dysona: »Bolj ko raziskujem vesolje in detajle njegove arhitekture, več dokazov najdevam, da je vesolje v nekem smislu vedelo, da prihajamo.«

V resnici je ravno obratno, pravi Stenger: vesolje je ustvarjeno natanko tako, kot da ni vedelo, da prihajamo. Če bi vesolje vedelo, da prihajamo, potem razdalje med Zemljo in ostalimi planeti ne bi bile tako enormne, potem najbolj oddaljeni horizont, ki ga bomo morda kdaj videli, ne bi bil od Zemlje oddaljen 13,7 milijard svetlobnih let, potem v vesolju ne bi bilo toliko praznega prostora, potem bi življenje obstajalo tudi na drugih planetih, potem v vesolju ne bi bilo vakuuma, potem ne bi šlo toliko materije in energije v nič, potem bi človek v vesolju lažje preživel, potem sonce ne bi imelo omejenega roka trajanja, potem Zemlja ne bi nastala šele 9 milijard let po nastanku vesolja, potem človek ne bi nastal šele 14 milijard po nastanku vesolja in potem vesolja ne bi čakal neizogibni konec. »Vesolje izgleda tako, kot da je bilo ustvarjeno brez misli na človeka.«

Če bi vesolje izgledalo tako, kot da je bilo ustvarjeno z mislijo na človeka, potem bi Bog obstajal. In če bi obstajal, potem bi tudi narava sledila moralnim zakonom. Potem ljudi ne bi bilo treba nasilno pokristjanjevati. Potem ne bi bilo ateizma. Potem bi bili verniki bolj moralni od nevernikov, pa niso. Potem se mu ne bi bilo treba vmešavati v svet, ker bi mu vsa popolnost uspela že v prvo. Potem se število čudežev od starih časov pa do danes ne bi

tako drastično zmanjšalo. Potem se frekvenca ponovnih vstajenj od starih časov pa do danes ne bi zvedla na nič. Potem papež Janez Pavel II ne bi umrl, ker so za njegovo okrevanje molili vsi kristjani tega sveta. Potem bi ponudil več dokazov o svojem obstoju. Potem ne bi obstajali dokazi o njegovem neobstoju. Potem se ne bi skrival kot zunajzemeljska bitja, ki »obstajajo«, a se nikoli ne pokažejo. In potem bi se pred ateisti branil sam.

Cerkvi tako ne preostane drugega, kot da si sproti izmišljja razloge, zakaj ne moremo najti dokazov o obstoju Boga, ali pa da poudarja, da bi nam preveč dokazov o obstoju Boga škodilo, ali pa da dokaz za obstoj Boga vidi v obstoju Biblije, ali pa da oznani: Bog, čigar obstoja ni mogoče dokazati, ni moj Bog. Dokazno breme za obstoj Boga leži na cerkvi in vernikih, kot poudarja Dawkins. Univerzalno hrepenenje po Bogu pač ni dokaz, da Bog obstaja. Kakor tudi obstoj moralnega zakona ni dokaz, da Bog obstaja. In seveda, tudi vernik, ki živi krepostno, čednostno in spodobno, ni dokaz, da Bog obstaja.

Nič, pravi Hedges, »krščanska desnica napada kulturni relativizem, prepričanje, da ni absolutnega dobrega in da so vsi vrednostni sistemi enakopravni, pa četudi ji najbolj koristi prav pasivnost ljudi, ki jo tolerirajo v imenu kulturnega relativizma.«

Kot rečeno: Biblija je napisana natanko tako, kot da Bog ne obstaja. Dawkins, Hitchens in Stenger zato poudarjajo, da Biblija ni ta, ki bi lahko vernike usmerjala v moralno, civilizirano obnašanje, da verniki na osnovi Biblije ne morejo vedeti, kaj je dobro in kaj zlo, da se torej razlike med dobrim in zlom ne morejo naučiti iz Biblije, da sta etika in morala neodvisni od religije in da ne moreta biti izpeljani iz nje in da pravice, da nam govori, kaj je dobro in kaj zlo, ne moremo prepuščati religiji. Ali kot pravi Stenger: »Mnogi ljudje so dobri. Toda dobri niso zaradi religije, ampak navkljub religiji.«

Dawkins pravi: »Vera je zlo prav zato, ker ne zahteva upravičevanja niti ne dopušča razprave. Če učimo otroke, naj slepo verujejo v to ali ono, jih – ob navzočnosti drugih dejavnikov,

do katerih ni težko priti – s tem vzgajamo v potencialno smrtonosno orožje prihodnjih džihadov ali križarskih vojn ... Pripravljen sem staviti, da na svetu ne bi bilo samomorilskih bombašev, ko bi otroke učili, naj razmišljajo z lastno glavo in dvomijo o lastnih prepričanjih, namesto da jim zabičamo, kako je slepa vera najlepša med čednostmi.«

G. K. Chesterton, krščanski apologet in avtor detektivskih romanov o očetu Brownu, je rekel: Če ne bi bilo Boga, ljudje ne bi verjeli v nič, ampak v vse. No, Hitchens to obrne: »Če verjameмо v Boga, pokažemo, da smo voljni verjeti vsemu.« Dawkins pa doda: »Dejstvo, da ne morete dokazati, da bog ne obstaja, je splošno sprejeto in trivialno, pa četudi zgolj zato, ker nikoli ne morete dokazati neobstoja nič.«

Ali papež Frančišek, kardinal Rode in odstavljen slovenska nadškofa res verjamejo, da je Marija svojega otročiča brezmadežno spočela, da je sonce obstalo, da bi lahko Jozue v miru dokončal svoj pokol, da se je Rdeče morje razprlo, da je Jezus oživil Lazarja, da je obstajal eksodus iz Egipta, da je prišlo do osvojitve Obljubljene dežele in da je 70.000 vernikov v portugalski Fatimi leta 1917 res videlo, kako se je sonce odtrgalo z nebeškega svoda in treščilo na zbrano množico, ali pa le, kot bi rekel Daniel Dennett, »verjamejo v vero«? Kot bi rekel Richard Dawkins: »Portugalska pa le ni tako zelo na samem.«

Nas lahko tolaži le to, da vsaj tistih nekaj milijonov ljudi, ki so živeli, preden je bil izumljen Bog, počiva v miru, in da ateist, ki ne vidi nobenega razloga, da bi verjel v obstoj duše, predestinacije, nebes, čudežev, prerokb, posmrtnega življenja in ponovnega vstajenja, tudi ne vidi nobenega razloga, da bi se mučeniško samorazstrelil.

Kot pravi Stenger: »Nisem videl nobenega dokaza, da neverniki zagrešijo proporcionalno več zločinov ali drugih antisocialnih dejanj kot verniki. Nekatere študije v resnici kažejo ravno obratno. Po statistikah ameriškega Zveznega urada za zapore tvorijo kristjani skoraj 80 % vse zaporniške populacije. Ateisti le 0,2 %.«

KAKO SEM PREŽIVEL KONEC SVETA

Zakaj so žledokaliptične katastrofe nadarjenejšje od kapitalizma

V soboto, ko je Slovenijo preplaval apokaliptični žled, sem čakal, da me reši kapitalizem. V nedeljo sem še vedno čakal. Kapitalizma pa od nikoder. Električne je namreč zmanjkalo – in ni se več vrnila. Čakal sem in čakal in čakal, da mi jo bo kapitalizem vrnil. Čakal sem in čakal in čakal, da bo prosti trg na hitro – kot zna le on! – ustvaril magično konkurenčno »inovacijo«, ki bo vrnila luč. Toda kapitalizem je odpovedal. Bil je brez zamisli.

V resnici je bilo še huje. Če ni elektrike, ni kapitalizma. Če ni elektrike, ni interneta, ni povezav. Vse se je ustavilo. Vse so zaprli. Vsi so izginili. Tema. Ne moreš trošiti. Ne moreš proizvajati. Hočem reči – ne moreš pisati. Ne moreš na mejl. Ne moreš gledati filmov. Ne moreš pod tuš. Ne moreš se briti. Niti depilirati. Ne moreš poslušati muzike – baterije hitro crknejo. Ne moreš brati, vsaj ne dolgo – ob petih je že tema.

In to pomeni še dodatno nevarnost: v temi ne znaš več hoditi. To zlahka ugotoviš. Zlahka pa ugotoviš še nekaj usodnejšega – kaj vse je odvisno od te jebene elektrike! Za kaj vse potrebuješ elektriko! Kaj vse je priklopljeno na elektriko! Recimo: računalnik. Računalnik? Digitalni svet nam je očitno že tako zelo zlezal pod kožo, da mislimo, da je računalnik priklopljen na internet – da ga torej poganja internet. Ne! Poganja ga elektrika. Stacionarna in prenosnega. Samo ne recite, da ste to vedeli.

In tako sem bil odklopljen in odrezan od kapitalizma – in tako sem čakal, da me reši. Saj veste – da mi pride na pomoč. Da me razsvetli. Da me priklopi. Mlajša hči mi je rekla, da bi si moral najti kak hobi.

Vrhnika – Cankarjevo mesto, le lučaj od Ljubljane, kjer elektrike nikoli ne zmanjka – je bila totalni ground zero. Ne edini,

se razume. Gotovo poznate izrek: od revščine nas loči le ena plača. No, vidite, od prejšnje stopnje človeškega razvoja – od tistega groznega, srhljivega, primitivnega analognega sveta – pa nas loči le žled. Le žled nas namreč loči od sveče, kiperbuša in tipkalnega stroja. Erike. V tolažbo vam je lahko le, da jo je Dresden tistega februarja – leta 1945 – odnesel precej, precej, precej slabše, pa je eriko izumil.

Ja, točno, bil sem eden izmed tistih 250 tisoč Slovencev, ki so te dni ostali brez elektrike (in vode). Eden izmed tistih Slovencev, ki so bili odrezani od sveta. Eden izmed tistih Slovencev, ki jim je nekajdnevna ledena doba nataknila »ledeni oklep«. Eden izmed tistih Slovencev, zaradi katerih so razglasili rdeči alarm. Eden izmed tistih Slovencev, ki so živeli sredi najhujše nacionalne naravne katastrofe vseh časov. Eden izmed tistih Slovencev, zaradi katerih je vlada zaprosila za mednarodno pomoč.

Okrog nas je prasketalo, pokalo, grmelo in donelo – kot da smo sredi vojne. Žled je lomil, mendlal, trgal, sekal, klal drevesa – ne, pogled na pokol, ki ga je žled pustil za sabo, ni bil za rahločutne ekologe. To, kar se je dalo videti, je izgledalo kot postapokaliptični ready-made, ukrojen za garažne sci-fije, ki nimajo denarja za digitalne efekte. Na ground zero bi lahko dovažali turiste – in bajno služili. Vraga, lahko bi dovažali Slovence, ki jih je »ledeni oklep« zaobšel – in bajno služili. Že to, da so si lahko slovenski politiki ta žledolomski, žledokaliptični tematski park ogledovali brezplačno, je bila huda poslovna napaka.

In hej, če poznate kakega fena Andreja Tarkovskega, mu recite, da bi lahko tu posnel svoj mali rimejk Stalkerja: to – ta »ledeni oklep«! ta ground zero! – je Cona. Original. Prava, avtentična Cona: ne Cona, ki ti izpolni vse najbolj skrite želje, ampak Cona, ki ti omogoči, da na vse svoje želje pozabiš.

Estetizacija sploh ne bi bila potrebna. Stilizacija tudi ne. Žled je totalni estet. In popolni stilist. Tarkovski je med snemanjem Stalkerja zamenjal kopico snemalcev. Tu bi zadoščal že povsem

navaden amater. Ne bi mogel zgrešiti. Žledokalipsa je rojena za film. Še celo tisti, ki jih je »ledeni oklep« najboljši zadel, so dahnil: »Kako je lepo!« Neue Slowenische Kunst!

Narava je pač bolj nadarjena od kapitalizma. In če bi moral že ravno umreti, v bližini pa ne bi bilo nobenega priročnega meteorja, potem bi raje umrl od žleda kot pa od kapitalizma. Žled je konkurenčnejši. Neprofiten. Na fejsbuku izgleda bolje. In ko pride sonce, izgine. Kapitalizem ne izgine, ko pride sonce, ampak se obnaša, kot da je sonce ustvaril.

»Poka kot leta '42,« je dahnil nekdo. In fraza se je prijela. Pokalo je kot leta '42. In ker je Vrhniko zajela skoraj absolutna tišina, popolna »noč sveta«, če hočete, so tisti poki še toliko bolj doneli, sekali, grmeli in odmevali. Lahko si jih štel. Eden, dva, trije, petdeset, stodva – nov hobi pač. Lahko pa si štel, koliko papirja in koliko slovenskih knjig – oh, in koliko avstrijskega pohištva – je šlo v nič, ko je razcefralo vsa tista drevesa. Ena, dve, tri, petdeset, stodve, tisoč, milijon – še en nov hobi. Le da ne vem, ali je leta '42 kaka streljačina v Sloveniji trajala toliko časa.

Ko zmanjka elektrike, nimaš kaj početi. Lahko si izmišljaš le nove hobije. Recimo: lahko si izmišljaš uganke. Če je Jezus – vsaj tako pravita Markov in Matejev evangelij – z dvema ribama in petimi hlebci kruha nahranil pet tisoč ljudi, koliko rib in koliko hlebcev bi potreboval, da bi nahranil vse tiste, ki so šli na žled? A po drugi strani: ko zmanjka elektrike, tudi kapitalizem nima kaj početi. Ko zmanjka elektrike, zmanjka tudi kapitalizma. Ugasneš luč – in izgine. Sprhni. Ni ga več.

Če se hočeš znebiti kapitalizma, ne potrebuješ revolucije. Niti Lenina. Zadošča že žled. Tako kot so – vsaj do 11. septembra 2001 – mislili, da lahko dvojček Svetovnega trgovskega centra vzdrži trčenje potniškega letala, so mislili, da lahko kapitalizem vzdrži trčenje z žledom. Ni šans. In kdor si je hotel te dni omisliti nov hobi, je lahko štel trenutke, ki jih je preživljal zunaj kapitalizma.

Ko sem tako prešteval svoje nove hobije, sem se spomnil tistih čilskih rudarjev, ki so pred nekaj leti obtičali pod zemljo